

ОНТОЛОГИЯ НА СИТУАЦИИТЕ ЗА СЪСТОЯНИЕ – ЛИНГВИСТИЧНО МОДЕЛИРАНЕ. СЪПОСТАВИТЕЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ ЗА БЪЛГАРСКИ И РУСКИ. ПРЕДГОВОР

Светла Коева^а, Елена Иванова^б

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“,
Българска академия на науките^а, Санктпетербургски държавен
университет^б

svetla@dcl.bas.bg^а, e.y.ivanova@spbu.ru^б

Резюме. Предговорът към книгата „Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски“ представя основните цели на едноименния българо-руски научен проект за фундаментални изследвания и постигнатите резултати в областта на: общотеоретичното описание на предикатите и предикативите за състояние и техните свойства, въз основа на които се предлага онтологично представяне на ситуациите за състояние; анализа на взаимодействието между семантиката на различните видове предикати и предикативи за състояние и тяхната синтактична реализация в български и руски; съпоставителното изследване на сходствата и различията на предикатите и предикативите за състояние на семантично и синтактично равнище в български и руски.

Ключови думи: *предикати за състояние, предикативи за състояние, онтология на ситуациите за състояние, семантико-синтактичен интерфейс, съпоставителни изследвания за български и руски*

Колективната монография „Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски“ включва изследвания, осъществени в рамките на едноименния проект „Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски“ (Ontology of stative situations – linguistic modeling. A contrastive Bulgarian-Russian study), подкрепен от Фонд „Научни изследвания“ на Министерството на образованието и науката в България (№ КП-06-РУСИЯ / 23) и от Руския фонд за фундаментални изследвания (№ 20-512-18005).

* Светла Коева, Елена Иванова. Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски. Предговор. – В: Св. Коева, Е. Иванова, Й. Тишева, А. Циммерлинг (ред.). *Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски*. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, с. 9–28.

<https://doi.org/10.7546/STONTBgRu2022.01>

Основната цел на проекта е абстрактно (доколкото е възможно, езиково независимо) **онтологично представяне на типовете значения за състояние на базата на съвкупност от семантични диференциращи признаци**. Хипотезата ни е, че доколкото концептуализацията отразява света, който ни заобикаля, и позволява междуезиковата комуникация, подобно абстрактно езиково независимо описание е възможно или най-малкото може да бъде направено съотносително при съпоставка на различни езици.

За да се постигне основната цел на проекта, са формулирани следните по-специфични цели:

Определяне на семантичните диференциращи признаци и на техните параметри, необходими за онтологично представяне на типовете състояния.

Описание на семантичните и синтактичните модели на реализация на типовете състояния в български и руски език, включително на диатезите и алтернативите.

Съпоставка на семантичните и синтактичните модели за реализация на типовете състояния в български и руски език.

Постигането на основната цел и специфичните цели се осъществява посредством **изследване на съвременното състояние при употребата на предикати и предикативи за състояние в български и руски**. Актуалността на изследването се определя от необходимостта да се разработи обяснителна типология на семантичните отношения, която ще позволи да се предскажат езиковоспецифични ограничения за съчетаемостта на езиковите единици и употребата на граматични конструкции, изхождайки от универсални семантични признаци.

Колективната монография „Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски“ е основният труд от изпълнението на проекта и нейните три отделни части включват оригинални студии на българските и руските участници, които представят осъществяването на формулираните по-горе три специфични цели¹.

Състоянията продължават определен *период от време* според Зено Вендлер (Vendler 1957: 149), не изразяват процес и *не могат да бъдат определени като действия*. Всяко твърдение има интервал на истинност – времето, в което твърдението е вярно, или т.нар. референтно време. По-конкретно, твърди се, че предикацията за състояние включва своето референтно време, докато динамичната предикация е включена в референтното си време (Partee 1984; Michaelis 2011: 1361). С други думи, дадено състояние съществува в даден момент, без да се знае кога е започнало или приключило (или дали е приключило), и изречението за състояние представя само част от ситуацията – тази, която попада в референтното време (Michaelis 2011: 1361).

¹ По проекта са извършени редица други изследвания, които могат да бъдат намерени на следния адрес: <https://dcl.bas.bg/ontology-of-situations/>

Хана Филип (Filip 1999: 727) посочва, че има три фундаментални понятия, които са релевантни за определянето на ситуационните типове и които се повтарят по един или друг начин в почти всички класификации: *промяна на състоянието*, *край* или *граница*, *времеви обхват*. Те са достатъчни, за да разграничат четири основни класа, а именно: състояние, процес, продължително събитие (protracted event) и моментно събитие (momentaneous event). Свойството *хомогенност* (Vendler 1957: 144), въведено, за да различи действията, които протичат хомогенно, от достиженията (achievements) и изпълненията (accomplishments), имплицитно се съотнася със структурата на времевите интервали, в които се реализират предикатите, и по този начин е свързано със свойството *подинтервал* (Bennett, Partee 1972: 72) и свойството *неопределена промяна* (Dowty 1979: 147), дефинирани в интервалната семантика като характерни свойства на динамичните ателични предикати (Filip 1999: 731).

Подинтервал се дефинира по следния начин: „Ако глаголната фраза е главно изречение, което е вярно в някакъв интервал от време I, то изречението е вярно за всеки подинтервал на I, включително за всеки момент от време в I“ (Bennett, Partee 1972: 72). Основната разлика между ситуационните типове се дължи на наличието или липсата на свойството *промяна на състоянието* (change-of-state) (Dowty 1979: 167, 185). За да се прецени дали е налице промяна на състоянието, е необходима информация за състоянието на света в два различни момента, т.е. за интервал (Dowty 1979: 168). Най-общо, глаголите за състояние не водят до промяна, следователно нямат присъща граница или край и се характеризират с ателичност. Предикатите за състояние се делят на неинтервални предикати (momentary): временни състояния (*на масата съм, заспал съм*) и постоянни състояния (*зная, интелигентен съм*), и на интервални състояния (interval statives): временни предикати без промяна на състоянието (*стоя, седя, лежа*) (Dowty 1979: 163–184). Противопоставянето кореспондира с делението на временни (stage-level) и постоянни предикати (individual-level) (Carlson 1977: 170–171). Постоянните предикати са свързани постоянно с аргументите си независимо от времето, атемпорално. Временните предикати са епизодични, пространствено-времеви отрязъци².

Направеното кратко въведение към понятията, които се използват при определянето на различните видове състояния, служи като основа за надграждане при описанието на предикатите и предикативите в български и руски език, както и за разработването на непротиворечиви критерии за онтологично представяне на обособените класове.

² По-подробно представяне може да бъде намерено в редица изследвания, направени в рамките на проекта (Коева / Коева 2022; Лесева и др. / Leseva et al. 2021a; 2021b; Тодорова и др. / Todorova et al. 2021; Циммерлинг / Zimmerling 2021 и др.).

Ще представим накратко студиите, включени в колективната монография „Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски“.

Част първа, озаглавена **Семантично описание на предикатите за състояние**, е посветена на теоретични въпроси, свързани със семантичната типология на класовете предикати и предикативи за състояние. Представени са теоретични разработки, чиято крайна цел е да се направи описание на **семантични диференциращи признаци и техните параметри, необходими за онтологично представяне на типовете значения за състояние**. Онтологичните модели се основават на таксономията на състоянията и синтактичните модели на изреченията с предикати и предикативи за състояние в български и руски, както и на разликите при концептуализирането на състоянията в българския и в руския език.

Част първа започва със студията на *Антон Циммерлинг* **Предикаты состояния и семантические типы предикатов**, в която се обсъждат теоретични проблеми, свързани с онтологичното представяне на предикатите за състояние. Авторът въвежда читателите в сложната проблематика, като представя основни понятия, които са необходими за семантичната класификация на предикатите: събитие (event, в някои по-нови разработки eventuality), семантичен аргумент или обобщена (семантична) роля и др. Предлага се описание на основните типове предикати в рамките на формалната семантика, като се изхожда от това, че естественият език не само служи за описание на събитията от света, който ни заобикаля (локализиран във времето и пространството), но и за представяне на онтологичните връзки между тези събития.

Фактите се разглеждат като пропозиционални аргументи на предикати от втори ред, в значението на които е заложена проверката за истинността на дадено твърдение. Свойствата представляват един от базовите типове предикати от първи ред, които се отнасят до постоянни характеристики на обектите и не са свързани с конкретна ситуация. Състоянията на нещата (states of affair), както и фактите са комплексни понятия.

В студията се подчертава, че за представянето на семантичните типове предикати от първи ред основни класификационни признаци са: наличие или липса на локализираност във времето и пространството и наличие или липса на промяна при преминаване от състояние на нещата p към състояние на нещата $\sim p$. Аналитично се представя класификацията на З. Вендлер, противопоставяща статичните предикати (states) на динамичните, които, от своя страна, могат да имат крайна точка (endpoint), която представлява преходът от състояния на нещата p към $\sim p$. За разлика от динамичните предикати, статичните (макар че могат да продължават в рамките на определен времеви интервал) не концептуализират преход от състояния на нещата p към $\sim p$. Подчертава се, че класификацията на З. Вендлер е ориентирана към разграничаване на различните видове динамични предикати: дейности, изпълнения и достижения (activities,

accomplishments и achievements), които се противопоставят по своите характеристики на състоянията, и е удобна за описание на езици с богата система от темпорални категории като български и английски. От друга страна, за описанието и разграничаването на различни ситуации, изразяващи състояние, са необходими допълнителни признаци.

Този проблем се решава в рамките на теорията на Д. Дейвидсън, която се прилага за обяснение на предикатите за състояние. Този подход за построяване на онтология на предикатите е по-сложен, тъй като се основава на описанието на събития, а не на състояния на нещата. А. Циммерлинг (Циммерлинг / Zimmerling 2018) предлага три критерия, въз основа на които се различават външни от вътрешни дейвидсънови състояния: вътрешните дейвидсънови състояния имат приоритетен аргумент (семантичен субект), не могат да бъдат квантифицирани екзистенциално в рамките на параметрите пространство и време и не обозначават наблюдаеми състояния на нещата.

В разработката на **Галина Кустова Семантическите класове предикатов състояния (на материала руского языка)** състоянията се разглеждат от гледна точка на типологията на предикатната лексика. Изхожда се от разбирането, че състоянието е много разнороден клас, в рамките на който могат да се обособят различни подкласове, които имат общи семантични и синтактични характеристики. Г. Кустова разглежда три характеристики на състоянието: статичност; времева локализация и вид времеви интервал; еднородност на предиката (едноактантност, едновалентност), като синтактични свойства, определени от семантиката. Прототипните състояния: *В комнатe темно* (В стаята е тъмно); *Детям холодно* (На децата им е студено), са еднородни предикати: техният единствен аргумент (семантичен актант) е „носител“ на състоянието (независимо дали е одушевен, или неодушевен). При много предикати, при които „носител“ на състоянието е преживяващият, има два аргумента: експериментатор и стимул.

Авторката се фокусира върху предикатите за преживяване, т.е. състоянията, които са резултат от способността на човека да реагира на влиянията на външния свят и да изгражда информационни образи на екстралингвистични ситуации. Състоянията за преживяване са представени в йерархия, съответстваща на човешките сфери на дейност, свързани с физическо или психическо преживяване: физически/физиологични (*X (ему) холодно; больно*), перцептивни (*X видит / X (ему) видно Y; X слышит / X (ему) слышно Y*), ментални (*X знает / понимает / помнит, что P*), емоционални (*X рад, что P; доволен, что P; X (ему) приятно / грустно / страшно / стыдно / обидно, что P*), като състоянията от по-високите нива на йерархията имат по-сложна семантична структура.

Между видовете състояния съществуват вътрешни семантични връзки: менталните състояния могат да се основават върху перцептивна информация, а емоционалните състояния задължително включват ментален компонент (наред с оценъчния). Тези семантични връзки се проследяват не само в лингвистич-

ната йерархия на състоянията, но и в семантичната парадигма (системата от значения) на отделните лексеми: например емоционалните състояния могат да се развият въз основа на физиологичните състояния: *Горько пий лекарството* (Лекарството горчи, като се пие) → *Горько, что гибнут леса* (Тъжно е, че горите умират).

Студията **Stative verbs: conceptual structure, syntactic description, systemic relations** от *Светлозара Лесева* и *Ивелина Стоянова* е насочена към семантичното описание на стативните глаголи въз основа на два големи семантични ресурса: Уърднет и Фреймнет, които са разработени и за български. За отправна точка на класификацията на предикатите за състояние се използва представянето на тематичните класове глаголи на Е. Падучева (Падучева / Paducheva 1996). В класификацията на Е. Падучева (Падучева / Paducheva 1996: 129–140) се различават **устойчиви** (*зная, обичам*) и **временни състояния** (*вижда се, жълтея, мръзна, радвам се, нервнича*), като и двете групи се диференцират от **постоянни (атемпорални) свойства и отношения** (*съдържа, граничи с*) и от **непределни дейности и процеси** (*разхождам се, кипя*). По-особен статус има групата обобщени състояния (срв. вендлеровските generic states), наречена от Е. Падучева **занимания** (*преподавам*), която, образувана от дейности, по темпорални характеристики се сближава с групата устойчиви състояния (Падучева / Paducheva 1996: 149). Обособява се множеството от глаголи, които са предмет на онтологично описание, като се съотнасят синонимните множества от Уърднет, които съдържат стативни глаголи, и лексикалните единици, които са свързани със семантични фреймове във Фреймнет, представлящи състояние. Семантичните фреймове от Фреймнет се използват за класификация и описание на концептуално равнище въз основа на дефинираните във Фреймнет релации между фреймове – наследяване (Inheritance), слабо наследяване (Uses) и перспективизация (Perspective), и ядрени фреймови елементи. Обособени са семантичните фреймове от Фреймнет, които принадлежат към отделните тематични класове, и е представена тяхната йерархична организация, която включва над 130 фрейма. Избира се инвариантен фрейм, който представлява коренът на йерархията. Анализът на семантичните фреймове и на релациите, които ги свързват, позволява да се представи вътрешната организация на тематичните класове, към които се отнасят глаголите за състояние. Важен компонент от семантичното описание е представянето на ядрените фреймови елементи и опитът за тяхната систематизация. По-конкретно, търси се кореспонденцията между фреймовите елементи на инвариантния фрейм и тези на подредните фреймове, организирани в йерархията. Онтологичното представяне на организацията на семантичните фреймове, отнасящи се до предикати за състояние, се илюстрира с български езиков материал, тъй като (както вече беше споменато) и Фреймнет, и Уърднет са развити за български език. По този начин се илюстрира относително независимият характер на онтологичното семантично представяне от конкретния език.

Част втора е озаглавена **Синтаксис и семантика на предикацията за състояние в български и руски**. Разделът включва изследвания на предикатите и предикативите в български и руски език, съсредоточени върху описание на техните семантични свойства, аргументна структура и синтактични характеристики. Представя се описание на синтактичната структура на предикатите за състояние с акцент върху възможностите за синтактична реализация на аргументите към предиката. Важна част от анализа е свързана с проучването на факторите, които определят конкуренцията между именни фрази и подчинени изречения при реализацията на аргументите. Представя се и система от диатези, характерни за класовете предикати за състояние.

Тази част на книгата започва със студията на **Светла Коева** **The system of diatheses in Bulgarian and the stative predicates**. Изследването се базира на теорията на Игор Мелчук за (граматичните) диатези (Melchuk 2006), която се пренася при описанието на лексикалните диатези, при които редуването в семантичната и синтактичната структура на предикатите води до образуването на нова концептуална единица. В изследването се предлага семантична класификация на предикатите за състояние, която се използва при описанието на граматичните и лексикалните диатези в български с фокус върху лексикалните диатези, които засягат предикатите за състояние. Описани са подробно морфологичните (вид на глагола и парадигма на категориите *лице* и *число*), синтактичните (брой на аргументите, граматична категория и функция при тяхната реализация) и семантичните свойства (семантични релации на аргументите, промяна и редуция) на изходните и производните диатези, както и някои лексикални ограничения за образуването на диатези. Последователно се разглеждат някои граматични диатези (причастен пасив, *се* пасив), за да се покаже кои предикати за състояние могат да бъдат изходна структура при пасивизация. По-подробно са описани лексикалните диатези: безличен пасив, реципрочна диатеза, оптатив, безличен оптатив, медиална диатеза, антикаузатив, безлична диатеза, свойство на „несъщинския“ субект.

Безличният пасив е лексикална диатеза, която засяга както транзитивни, така и нетранзитивни глаголи от несвършен вид, а производната диатеза е предикат за състояние, независимо от ситуационния тип на изходния предикат. Постоянните предикати не образуват безличен пасив, а временните – само ако са от класа, който присъединява субект с характеристика **съзнателно участие**. При реципрочната диатеза не се наблюдава промяна на ситуационния тип на изходния предикат. Оптативната, безличната оптативна, медиалната, антикаузативната и безличната диатеза се характеризират с ограничението за несвършен вид на изходния предикат и с промяна на ситуационния тип на производния предикат, ако не е бил предикат за състояние. Проследени са ограниченията, които се наблюдават към вида на изходния предикат, ако е за състояние.

Диатезата „несъщински“ субект не включва предикати за състояние, но се използва, за да се обособи редуването, наречено свойство на „несъщинския“ субект. Тя е ограничена до изходни предикати от несвършен вид и може да се

характеризира с промяна на ситуационния тип, който при производната диатеза винаги е състояние: (Ние) *Включваме новите резултати в обзора* ‘прибавям нещо към състава, съдържанието на друго нещо’ и *Обзорът включва новите резултати* ‘нещо има в състава, в съдържанието си нещо’.

В обобщение, лексикалните диатези се наблюдават при промяна или редукция на релация на семантичен аргумент към предиката, като двете промени на семантично равнище могат да се съчетаят.

В **Диатезы русских глаголов эмоций Мария Овсянникова** продължава тематиката на предходната студия и се насочва към описание на основните диатезни трансформации при руските глаголи за емоции. Авторката се фокусира върху синтактичните особености на глаголните двойки, изразяващи емоция, при които субектът е или експериенцер, или стимул (например *радоваться* и *радовать*).

М. Овсянникова разглежда не само конкуренцията между глаголите, но и я поставя в по-широк контекст, като обръща внимание на конструкциите, които допускат или не допускат такава конкуренция. Разглеждат се три диатези при руските глаголи за емоция: 1) транзитивна диатеза с подлог стимул при глаголи като *радовать*, *встревожить* (радвам, разтревожа); 2) възвратна диатеза с подлог експериенцер при глаголи като *радоваться*, *тревожиться* (радвам се, тревожа се); 3) диатеза с пасивно минало причастие на глаголи от свършен вид с подлог експериенцер.

Авторката се спира на въпросите за степента на семантичен паралелизъм между трите диатези, за тяхната употреба и дистрибуция. За разлика от съществуващите описания, в които разглежданите диатези се описват предимно от гледна точка на комуникативната употреба, предлаганото изследване обръща внимание на дискурсивните функции на диатезите.

Авторката заключава, че конструкции, които синтактично не се вписват в модела на диатезните редувания, често в семантичен план демонстрират отклонения при изразяването на емоции. Например употребата на неодушевен субект и комплемент инструмент често не съответства на синтактичния модел на диатеза с разделен стимул и в такъв случай може да се говори за изместване на акцента от емоционалното въздействие към оценката на свойствата на потенциалния стимул. Връзката между дадени глаголи за емоция и определени речеви актове се оказва до голяма степен конвенционализирана, което възпрепятства анализа на такива употреби като комбинация от значението на глаголите за емоция и значението, изразено от използваната конструкция. Отбелязва се, че в двата случая е трудно да се говори за ясна граница между емоционални и други значения.

Анализът на използването на глаголите за емоция в реални текстове показва, че за много глаголи могат да бъдат намерени индивидуални конструкции, които може да се приемат за разновидност на разглежданата диатеза или за една от структурите на друго редуване (макар и ограничено по употреба).

Йовка Тишева и *Марина Джонова* представят студията, озаглавена **Syntactic realization of stative predicates in Bulgarian (towards a lexical meaning ontology)**. Обект на изследване са синтактичните особености на предикатите, представящи статични ситуации, като целта на проучването е обобщено представяне на възможностите за синтактична реализация на аргументите в български език.

Авторките проверяват хипотезата дали предикатите от една тематична група, според класификацията и терминологията на Е. Падучева (Падучева / Paducheva 1996), имат сходно синтактично поведение. Анализира се широк кръг от глаголи, които са едно-, дву- или триместни предикати. Прави се обобщението, че глаголи като *седя, лежа, стоя, спя, блестя, мириша* присъединяват един аргумент, който се реализира като именна група в позицията на подлог. В рамките на двуместните предикати се разграничават два типа. Към първия принадлежат глаголи с подлог и пряко допълнение като *обичам, чувствам, желая, помня* и др. Към втория се отнасят глаголи с подлог и непряко допълнение, например *вярвам, надявам се, нуждая се* и др. Посочва се, че при някои предикати за състояние се реализират едновременно пряко и непряко допълнение, но с различна степен на задължителност. Коментира се и редуването на предлози при двуместните предикати с непряко допълнение и при триаргументните предикати.

Изследването включва синтактичен анализ както на постоянни, така и на временни предикати за състояние и за пореден път потвърждава убедително, че синтактичното поведение на глаголите се определя от тяхното значение. Към анализа на състоянието се подхожда като към онтологична категория. Предложеният формален синтактичен модел на стативните предикати в български отразява това разбиране. В модела на описание са включени и семантичните роли на аргументите. Показва се, че стативните глаголи, които принадлежат към различни тематични класове (представящи физически, психологически, ментални, емоционални и др. състояния), не са хомогенни по отношение на броя аргументи, които присъединяват, както и по отношение на тяхната синтактична реализация. Хипотезата, че предикатите, които са обединени в един тематичен клас, проявяват сходни семантични и синтактични свойства, се потвърждава само за перцептивните предикати. При останалите тематични класове се наблюдават вариации по отношение на броя на аргументите и/или на тяхната синтактична реализация, което без съмнение е резултат от различни семантични отношения.

В студията си **Аргументная структура ментальных предикатов в русском языке: взаимодействие семантических, синтаксических и коммуникативных факторов** *Александр Летучий* разкрива връзката между семантичните и синтактичните особености на някои подгрупи от ментални предикати. Основно внимание се отделя на три групи предикати: глаголи, изразяващи мнe-

ние: *казаться, представляться* (изглежда, струва ми се); глаголи със субект експериенцер: *думать, считать* (мисля, смятам); предикативи: *интересно, понятно, известно* (интересно, ясно, известно).

Авторът повдига няколко дискуссионни въпроса, по-специално каква е синтактичната реализация на аргументите на тези глаголи. Някои от тях образуват пасиви в стандартна форма: *Многими считается, что...* (От мнозина се смята, че...), а други – само пасиви с дативен актант: *Мне/*Мной думается, что...* (Аз смятам, че...). Някои предикати от тази група се съчетават както с изреченски, така и с именен комплемент. Важен въпрос е дали замяната на именния комплемент с подчинено изречение (или обратно) предполага промяна в статуса му, както и в конструкцията като цяло: например до каква степен конструкцията *Он представлялся мне совершенно недостижимым* (Той ми се струваше напълно недостижим) се съотнася с конструкцията с изреченски комплемент – *Мне представлялось, что он совершенно недостижим* (Струваше ми се, че е напълно недостижим), и ако има съответствие, може ли да се постулира стандартният преход на повдигане на конституент от подчиненото изречение към главното.

Друг критерий за описание е възможността комплементните изречения да се редуват с местоимението *это* – *Я это знаю, ?Я это думаю, но Я этого не думаю* (Зная това, ?Мисля това, Не мисля това), и *так* (така). Предполага се, че различната замяна се обуславя от различни семантични параметри, като фактивност, референциален статус или полярност, както и от синтактични признаци (статуса на синтактично зависимите конституенти или степента на тяхната задължителност). Разглежда се и противопоставянето на конструкциите с ментални глаголи и с ментални предикативи: *я знаю* и *мне известно, я интересуюсь, меня интересует* и *мне интересно* (зная и известно ми е, интересувам се, интересува ме и на мене ми е интересно).

Студията **Семантические типы инфинитивных конструкций русских предикативов** от *Галина Кустова* смислово се съотнася с постановките, изложени от същата авторка в предходната част на сборника.

В съответствие с хипотезата, че морфосинтактичните особености и повърхнинното поведение на езиковите единици отразяват семантичните им свойства, са описани предикатите за състояние с експериенцер от различни семантични класове. Всички състояния с експериенцер имат субектна валентност, докато перцептивните, менталните и емоционалните състояния имат и пропозиционален обект, който се изразява чрез подчинено изречение. В руския език предикативите от последните групи освен подчинено изречение могат да присъединяват и инфинитивна конструкция (при условие на кореферентност на субектите на предикатива и инфинитива). Авторката доказва, че инфинитивната конструкция обикновено не е изоморфна на сложното изречение с пропозиционален актант, тъй като в позицията на инфинитива не се съдържа пропози-

ционален актант Р, а глагол V, който свързва субекта със ситуацията Р: *Грустно видеть* (V), *что гибнут леса* (Р) → *Грустно, что гибнут леса* (Р) (Тъжно е да се види, че горите умират → Тъжно е, че горите умират). В рамките на инфинитивната конструкция се извършва семантично развитие на предикатива, като някои предикативи в резултат на това изразяват значение от друг семантичен тип – например модално.

В студията на Г. Кустова са анализирани инфинитивните конструкции с всички класове предикативи и е направен сравнителен анализ на емоционалните и интерпретативните оценки.

В студията на *Антон Циммерлинг Дативно-инфинитивные структуры и синтаксические идиомы в русском языке* се представят структурните и семантичните свойства на един от основните модели на нефинитни изречения в руския език – дативно-инфинитивните структури. За древните славянски езици, включително за старобългарски, както и за съвременния руски език, съществуват основания дателният падеж на инфинитива да се разглежда като падеж по подразбиране на нефинитна предикация. Каноничното значение на дативно-инфинитивната конструкция е значението на алетичната (или външна) модалност. В съвременния български език поради загубата на инфинитива значенията на дативно-инфинитивните структури се изразяват с други конструкции.

В историята на руския език дативно-инфинитивните структури и дативно-предикативните структури се развиват в различни посоки: в съвременния руски дативно-инфинитивните структури (с малки изключения) се използват само в главната предикация, докато в по-стари състояния на езика се срещат в подчинени изречения, включително в такива, в които копулата не е изпусната. Областта, в която дативно-инфинитивните структури и дативно-предикативните структури все още си взаимодействат в съвременния руски език, са синтактичните идиомы като *негде спать*, *некого винить* (няма къде да се спи, няма кого да виня). На ниво предикатно-аргументна структура тези конструкции се състоят от две прости изречения и съдържат вграден екзистенциален предикат и общо отрицание, които са части на главното изречение, докато въпросителната дума (*к*-думата) се генерира в подчиненото изречение, но се повдига в главното. Показва се, че руските отрицателни думи (*н*-думи), но не и техните положителни корелати, се държат подобно на дативно-предикативните модални предикати.

Анализът на руските *н*-думи, които се разглеждат като синтактични идиомы със структура от две прости изречения, се основава на формализма на конституентните граматика (или на универсалните фразово-структурни граматика), който включва и оператора за повдигане на конституент от подчиненото изречение в главното при определени условия. Повдигането на *к*-думи не се среща в български, поради което при отрицателните и положителните екзистенциални предикати, които се комбинират с *к*-думи, се наблюдава сходен повърхнинен синтаксис.

Третата част на книгата е озаглавена **Съпоставителни изследвания на предикатите и предикативите за състояние в български и руски**. Общата цел на представените в тази част статии е да се определят параметрите, отговарящи за реализацията на семантично-синтактичните конструкции, изразяващи значението състояние във всеки от сравняваните езици, което позволява да се обосноват разликите и приликите в концептуализацията на състоянията в българското и руското езиково съзнание. Съпоставителният анализ е поставен не само на такива граматични различия между двата езика, които вече са добре проучени, но и върху такива параметри на граматиката, които са слабо застъпени в научните изследвания досега.

Трета част започва с голямата студия **Дативно-предикативные структуры и семантико-синтаксический интерфейс в русском и болгарском языке**, написана от *Антон Циммерлинг* и *Максим Стаменов*, която включва две авторски класификации на посочените конструкции, които представляват ядрото на неглаголните предикации за състояние в двата езика.

Особено внимание е отделено на тези морфологични, синтактични и семантични свойства на разглежданите конструкции, на базата на които могат да се проследят родствени структури и парадигми в различните равнища на граматичната система. Такъв подход позволява да се очертаят сходствата и различията между начините на структуриране и функциониране на дативно-предикативните конструкции не въз основа на вече установени съответствия или посредством ексцерпиране на преводни еквиваленти, а посредством използване на възможностите за изводимост на заключенията, които предоставя съответният език.

А. Циммерлинг представя за руски език дативно-предикативните структури в едносъставни и двусъставни изречения и проблемите, свързани със съгласуването на подлога. Схемите за изграждане на разглежданите конструкции се обсъждат от гледна точка на предикативите за състояние и оценка и тяхното използване в дативно-предикативни структури; начините на диференциация и противопоставяне на вътрешните и външните състояния; словообразователните характеристики на предикативите в дативно-предикативните структури, тяхното разпределение по части на речта и използването на идиоми.

Предикативите се разглеждат в зависимост от тяхното разпределение в тематични класове. Предлага се (за руски) онтология от петнадесет класа предикативи. Характеризира се обемът и съставът на дативно-предикативните конструкции при различни носители на руски език.

Подробно се описват особеностите на граматико-семантичния интерфейс в дативно-предикативните конструкции, които са изведени въз основа на характеристики като: морфологичен падеж; типове предикативи и типове предикати; състоянието на субекта и оценката на субекта като компонент от значението; падежното маркиране на одушевления участник и статуса на заеманата позиция;

общата характеристика на макроролите; синтактичният контрол при интерпретацията на подчинения субект и др.

Съответно за български Максим Стаменов разглежда проявата на дативно-предикативните конструкции в едносъставни и двусъставни изречения. Предлага се преглед на конструкциите, които изискват реализацията на субект в дателен падеж в изреченски структури с предикатив. Обръща се внимание, че дателните конструкции с предикатив имат няколко характерни черти, които предопределят тяхната форма, семантика и начините им на употреба. Авторът описва класовете предикативи и техните формални и семантични свойства и акцентира върху някои особености в развитието на дативно-предикативните конструкции в съответствие с безличните употреби. Например нарушаването на съгласуването между подлога и сказуемото в рамките на изречението и извеждането на безлична по характер структура с разгръщане на специализирани форми на *-о* на предикатива.

Обсъжда се функцията на маркирането на субекта на глаголно състояние в косвен (дателен) падеж и се представя анализ на ролята на клитиките при формирането и употребата на дателно-предикативните конструкции, доколкото това е характерно за български език, за разлика от руски. Задължителната употреба на клитиките в български език формира по специфичен начин противопоставянето на субективни (*Тъжно ми е, Тъмно ми е*) спрямо амбиентни външни състояния (*Тъмно е*) и общоприети оценки (*Тъжно е*) на емоционално-афективна, но не и на когнитивна основа (*Вярно е, но не *Вярно ми е; Истина е, но не *Истина ми е*).

Не на последно място М. Стаменов обсъжда основните семантични особености на разглежданите конструкции, като обръща внимание на характера и начина на запълване на семантичната роля на експериенцера (*тръпника* в терминологията на автора), адресат на предикативното състояние, с оглед на възможните конфигурации от семантични роли, в които тръпникът може да участва.

Цветана Димитрова, Валентина Стефанова и Мария Тодорова са авторки на студията **Предикативни конструкции за състояние: корпусно изследване върху български и руски**. Авторките разглеждат предикативни конструкции за изразяване на състояние в български и в руски език, за които приемат, че отговарят на конструкциите за изразяване на семантичния признак състояние, който Л. Щерба (Щерба / Shterba 1974/1928) определя като категория в руски (напр. *трудно (ми) е, важно (ми) е, жал ми е, срам ме е*). Обобщенията са направени въз основа на наблюдения и анализ на ексцерпиран езиков материал за български и руски език, извлечен от паралелните българо-руски и руско-български подкорпуси в състава на Националния корпус на руския език. Примерите са организирани според предварително изготвена класификация на предикативните конструкции в българския език (Тодорова и др. / Todorova et al. 2021), която включва: клас / подклас на предикатива (съществително, прилага-

телно / наречие или дума, завършваща на *-о*, предложна фраза); копулативен глагол; факултативност / обigatorност на местоименната клитика, която изразява експериментер или субект на оценката.

Наблюденията на авторките върху паралелните текстове показват, че при превод се използват както типови съответствия, така и перифрастични варианти и езиковоспецифични функционални съответствия. Прави се заключението, че най-често срещаното съответствие между двата езика са предикативите на *-о/-е* и предикативите с дативни и винителни местоимения, а предикативите със съществителни в български се превеждат непоследователно в руски.

В сборника е включена и студията на **Мария Тодорова Фразеологични и фразеологизирани предикативни конструкции (наблюдения върху българо-руски паралели)**. Студията разглежда фразеологизми с предикативи и фразеологизирани предикативни конструкции като подтип на предикативните конструкции в българския език. В изследването се изхожда от хипотезата, че предикативните конструкции са лексикални единици, част от предикативните структури, чиито особености ги поставят на границата между морфологията и синтаксиса. Разглеждат се следните разновидности на предикативните конструкции с фразеологична семантика: фразеологизирани предикативни конструкции и фразеологични предикативни конструкции. Те се коментират с оглед на българо-руските паралелни примери.

Съпоставката на употребата на разглежданите лексикални единици в българо-руски примери показва, че голяма част от фразеологичните предикативни конструкции имат фразеологично съответствие или израз с преносно значение в руски, но значението се предава непоследователно с предикатив и това зависи от интерпретацията и езиковия усет на преводача. Това е аргумент в подкрепа на тезата, че при наличие на фразеологично значение предикативната конструкция се лексикализира и става част от формалната структура на фразеологичната единица.

Авторката достига до заключението, че фразеологизираните и фразеологичните предикативни конструкции принадлежат към локативни и нелокативни онтологични класове на семантичната категория *състояние*, за които е характерна комбинация от семантични признаци, като задължителен е признакът *оценка*.

В студията **Датив субекта мнения и субекта оценки в българском разговорном языке (на фоне руского)**, разработена от **Елена Иванова, Галина Кустова и Светлозара Лесева**, се разглеждат конструкции в български от типа: *И твоята панама нещо ми синее! Дали наистина е така, или е от снимката?* (И твоя панама что-то мне кажется синей. Это так действительно, или только на фото?), където дателната местоименна клитика маркира т.н. субект за изразяване на мнение. За да се предаде това значение, в руски се използват епистемични глаголи или други езикови средства, показващи субекта на мнението. Изследването е насочено към разговорната реч, която се използва в интернет комуникацията на български.

Основно внимание се обръща на дателни клитични конструкции с предикати за сетивно възприятие, по-специално – предикати за цвят и вкус като представителни класове за дистантно и контактено възприятие. Целта е да се определят условията, при които дателната клитика може да се разглежда като представяща субекта на мнението, и да се покаже с какви синтактични характеристики корелира това тълкуване. В допълнение се описват нестандартни конструкции в български, в които дателната клитика обозначава субект, който оценява състоянието на нещата. За сравнение, аналогични конструкции в руски не се наблюдават. Авторките изказват предположението, че установените в книжовния език модели служат като основа за появата на разглежданите оказационни употреби, които се срещат в онлайн комуникацията.

Анализът на различните прояви на т. нар. субект за изразяване на мнение и субект за оценка е илюстриран не само с български примери, но и с техните руски преводни съответствия, както и с оригинални примери от руската онлайн комуникация, които служат за обособяването на семантичните различия между отделните функции на дателните конструкции в двата езика.

Студията на **Елена Иванова** **Предикаты желания в болгарском языке в сопоставлении с русским** е посветена на описанието на предикатите, които, най-общо казано, изразяват „желание“: личния глагол *искам* и безличния *иска ми се* (и техните еквиваленти в руски (*хотеть* и *хотеться*), както и т.н. желателна конструкция (*Танцува ми се; Не ми се прибира*), която е централен обект на това изследване. Определят се семантичните и граматичните разлики между трите основни начина за изразяване на желание.

Върху материал от паралелни българо-руски корпуси се показва изборът на съответствие при превод при отсъствие в руския език на точен граматичен еквивалент на желателната конструкция в български език. Изясняват се причините, поради които лексеми от синонимния ред към *хотеться* (иска ми се) – *влечет, тянет, (не)охота* (влече ме, привлича ме, имам / нямам желание за) и др., почти не се използват при превода на българската желателна конструкция.

Специално внимание е посветено на разликите между две привидно еквивалентни форми – желателната конструкция в български и руския рефлексивно-дативен модел (*Не ми се работи* и *Мне не работается*), като се показват граматичните и семантичните им различия. Паралелните корпуси потвърждават, че за руската конструкция няма единен или поне предпочитан (от гледна точка на честотата на употреба) вариант за превод на български език. Авторката достига до извода, че и желателната конструкция в български, и в още по-голяма степен – рефлексивно-дативната конструкция в руски, са лакуарни модели при превода между двойката езици.

Студията **Предикаты восприятия в болгарском и русском языках и их синтаксические актанты** (**Мария Овсянникова** и **Христина Кукова**) е посветена на съпоставката на лексикално-граматическите и синтактичните особе-

ности на предикацията, изразена с помощта на български и руски глаголи за зрително и слухово възприятие и техните комплементни изречения, въведени със съюзите *че* и *как* в български език и *что* и *как* в руски език. Авторките си поставят за цел да представят връзката между разпределението на съюзите, от една страна, и аспектиалните и темпоралните характеристики на глаголите, от друга страна, да проследят влиянието на модуса на възприятието при избора на съюз, да установят лексикалните и формалните съответствия между българските и руските конструкции: използваните глаголи и техните форми, предпочитаните съюзи при оформянето на комплементните изречения.

Представените като резултат от изследването междуезикови специфики на аспектиалните характеристики на глаголите *видеть*, *слышать* (*видя*, *чуя*) са свързани преди всичко със способността на руските глаголи от несвършен вид да описват завършена ситуация на възприятие в миналото, докато в български език в съответния контекст се използват глаголи от свършен вид. Установена е връзката между глаголите от несвършен вид и съюза *как* и глаголите от свършен вид и съюзите *че* / *что* в двата езика и за двата типа възприятие. При предаване на иреален статус на възприеманото в български език се употребява съюзът *да*, а в руски – *чтобы*. Способността на българския съюз *да* да въвежда и фактивна ситуация, се отразява посредством избор на различен съюз или причастна конструкция в руски език.

Анализът проследява и други важни закономерности, които определят избора на вида на предиката и съюза. Авторките посочват, че част от несъответствията при комбинирането на съюзите и глаголите за зрително и слухово възприятие в двата езика се определят от модуса на възприятие, а също и от семантиката на изречението като цяло.

В студията **Инфинитивные и финитные сентенциальные зависимые в русском языке и их соответствия с союзами *че* и *да* в болгарском языке** *Александър Летучий* и *Марина Джонова* изследват стратегиите за присъединяване на някои типове комплементни изречения в български и руски. По-конкретно, авторите се фокусират върху разпределението на инфинитивните и финитните комплементни изречения в руски и акцентират върху различията между глаголен и именен предикат в главното изречение, например **Я радуюсь / обрадовался его видеть в таком состоянии* (Радвам се / зарадвах се да го видя в такова състояние), но *Мне приятно / я рад его видеть в таком состоянии* (Приятно ми е / радвам се да го видя в такова състояние). При финитните изречения не се маркира кореференция между аргументи на главното и подчиненото изречение, докато при инфинитивите такава кореференция е налице (макар и не във всички случаи).

В българския език, както е известно, инфинитив няма и затова съпоставката му с руски по отношение на комплементните изречения е интересен обект на изследване. Авторите разглеждат въпроса доколко *да*-конструкциите, които заместват инфинитива в съвременния български език, наследяват неговите ха-

рактеристики и доколкото те по своите особености се доближават до комплементни изречения със съюза *че*.

При представянето на комплементните изречения в съпоставителен план авторите разглеждат феномена **контрол** върху субекта на подчиненото изречение. Посочва се, че в руски език е налице контрол при инфинитивните изречения с главен предикат финитен глагол. Когато обаче в главното изречение е налице конструкция с предикатив, съществуват две възможности: субектът на състоянието да е изразен експлицитно, например *Мне приятно его видеть* (Приятно ми е да го видя), или не, като във втория случай се приема, че не се наблюдава контрол по отношение на интерпретацията на субекта на инфинитивното изречение.

Авторите посочват, че в български (както е известно) семантиката на главния предикат е определяща при избора на комплементно изречение. В същото време в руски доминиращият фактор е съвпадението или несъвпадението на субекта в главното и подчиненото изречение. Потвърждава се изводът на Й. Пенчев, че в българския език може да се говори за задължително съвпадение на подлога на главното и подчиненото изречение само при определени глаголи или само при определено значение на даден глагол. Авторите достигат до заключението, че това наблюдение е валидно и при конструкциите с предикатив в български – ограничение по отношение на субекта на комплементното *да*-изречение е налице само при някои предикативи (напр. при предикативите за физиологично състояние), и то при експлицитен дателен експеримент в главното изречение.

В заключение, отново трябва да се подчертае, че колективната монография „Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски“ представя основния резултат от изпълнението на двустранния научен проект и в нея намират място всички най-важни теоретични резултати, свързани с **общотеоретичното изследване на предикатите и предикативите за състояние**, със задълбоченото описание на предикатите и предикативите за състояние в български и руски, както и със съпоставителните изследвания между двата езика в областта на семантичното и синтактичното представяне на предикацията за състояние. **Фундаменталният характер на представените научни изследвания** води до надграждане на известните теоретични постановки и достигане до нови обобщения и научни резултати, които имат отношение не само към описанието на българския и руския език, но и предлагат ново знание, свързано с **онтологичното представяне на предикацията за състояние**.

Резултатът от съпоставката на семантичните и синтактичните модели за реализация на типовете състояния в български и руски език се изразява в анализ на сходствата и различията на предикатите и предикативите за състояние и техните обкръжения (аргументната и адюнктната реализация) в двата езика. Сравнението е извършено на базата на събрания богат емпиричен материал и

на обобщенията за синтактичната и семантичната структура на подкласовете предикати и предикативи. Подобно мащабно съпоставително изследване не е предлагано досега, при това не само за избраната двойка езици за сравнение.

Книгата, която предоставяме на вниманието на читателите (езиковеди българи, русисти и слависти, но и университетски преподаватели, студенти, преподаватели по български и руски език като чужд, учители) засяга важни и интересни въпроси от семантичното и синтактичното описание на предикатите и предикативите за състояние в двата езика и ще бъде полезна за открояване на **основните прилики и разлики при моделите за концептуализация, лексикализация и граматикализация при изразяване на значението състояние в български и руски език**. Това е и важна крачка за очертаване на типологичните сходства и различия между двата езика по отношение на семантиката и синтактичната реализация на предикатите и предикативите за състояние.

Цитирана литература / References

- Bennett, Partee 1972: Bennett, M., B. H. Partee. Toward the logic of tense and aspect in English. Santa Monica, CA: System Development Corporation. Reprinted. – In: Portner, P. (ed.). *Compositionality in formal semantics: Selected papers by Barbara H. Partee*, Oxford, Blackwell, 2004, pp. 59–109.
- Carlson 1977: Carlson, G. N. *Reference to Kinds in English*. Doctoral dissertation. University of Massachusetts.
- Davidson 1967: Davidson, D. The Logical Form of Action Sentences. – In: Rescher, N. (ed.). *The Logic of Decision and Action*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, pp. 81–95.
- Dowty 1979: Dowty, D. *Word Meaning and Montague Grammar: The Semantics of Verbs and Times in Generative Semantics and in Montague's PTQ*. Dordrecht: Reidel.
- Filip 1999: Filip, H. *Aspect, eventuality types, and nominal reference*. New York: Garland Pub.
- Коева 2022: Коева, Св. Семантична класификация на предикатите за състояние в български. – В: *Български език, Приложение*, 69, с. 367–389. (Коева, Св. Semantichna klasifikatsiya na predikatite za sastoyanie v balgarski. – In: *Balgarski ezik, Supplement*, 69, pp. 367–389.)
- Leseva et al. 2021a: Лесева, Св., Хр. Кукова, Ив. Стоянова. Предикатите за състояние в съвременните лингвистични теории (I). – В: *Български език*, № 3, с. 120–134. (Leseva, Sv., Hr. Kukova, Iv. Stoyanova. Predikatite za sastoyanie v savremennite lingvistichni teorii (I). – In: *Balgarski ezik*, № 3, pp. 120–134.)
- Leseva et al. 2021b: Лесева, Св., Хр. Кукова, Ив. Стоянова. Предикатите за състояние в съвременните лингвистични теории (II). – В: *Български език*, № 4, с. 135–152. (Leseva, Sv., Hr. Kukova, Iv. Stoyanova. Predikatite za sastoyanie v savremennite lingvistichni teorii (II). – In: *Balgarski ezik*, № 4, pp. 135–152.)
- Melchuk 2006: Mel'čuk, I. *Aspects of the Theory of Morphology*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.

- Michaelis 2011: Michaelis, L. A. Stative by Construction. – In: *Linguistics*, 49(6), pp. 1359–1399.
- Paducheva 1996: Падучева, Е. *Семантические исследования. Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива*. Москва: Языки русской культуры. (Paducheva, E. *Semanticheskie issledovaniya. Semantika vremeni i vida v russkom yazyke. Semantika narrativa*. Moskva: Yazyki russkoy kul'tury.)
- Partee 1984: Partee, B. Nominal and temporal anaphora. – In: *Linguistics and Philosophy*, 7, pp. 243–286.
- Shcherba 1928: Щерба, Л. В. О частях речи в русском языке. – В: *Русская серия. Новая серия*, II. Ленинград: Академия, с. 5–27. (Shcherba 1928: Shcherba, L. V. O chastyakh rechi v russkom yazyke. – In: *Russkaya seriya. Novaya seriya*, II. Leningrad: Akademiya, pp. 5–27.)
- Todorova et al. 2021: Тодорова, М., Цв. Димитрова, В. Стефанова. Изследване на границите на предикативи за състояние в български. – В: *Съпоставително езикознание*, т. XLVI, 4, с. 21–46. (Todorova, M., Tsv. Dimitrova, V. Stefanova. Izsledvane na granitsite na predikativite za sastoyanie v balgarski. – In: *Sapostavitelno ezikoznanie*. XLVI, 4, pp. 21–46.)
- Vendler 1957: Vendler, Z. Verbs and times. – In: *Philosophical Review*, 56, pp. 143–160.
- Zimmerling 2021: Zimmerling, A. Primary and secondary predication in Russian and the SLP: ILP distinction revisited. – In: Warditz, V. (ed.). *Russian Grammar: System – Usus – Variation / Русская грамматика: Система – узус – варьирование*. *Linguistica Philologica* 1. Berlin, pp. 543–560.

**Ontology of stative situation – linguistic modeling.
A contrastive Bulgarian-Russian study**

Svetla Koeva^a, Elena Ivanova^b

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences^a,
St. Petersburg State University^b

svetla@dcl.bas.bg^a, e.y.ivanova@spbu.ru^b

Abstract

The preface to the book *Ontology of stative situation – linguistic modeling. A contrastive Bulgarian-Russian study* presents the main goals of a Bulgarian-Russian scientific project aiming at fundamental theoretical descriptions and its results: a theoretical account of the properties of stative predicates and predicative words on the basis of which an ontological representation of stative situations is proposed; a profound analysis of the semantic and syntactic structure of different types of stative predicates and predicative words in Bulgarian and Russian; contrastive studies manifesting similarities and differences in the semantic and syntactic representation of states in Bulgarian and Russian.

Keywords: *stative predicates, stative predicative words, ontology of states, syntax-semantic interface, contrastive studies of Bulgarian and Russian*

Svetla Koeva
Institute for Bulgarian Language
Bulgarian Academy of Sciences
52, Shipchenski prohod Blvd., Bl. 17
Sofia 1113, Bulgaria
svetla@dcl.bas.bg
<https://orcid.org/0000-0001-5947-8736>

Elena Ivanova
St. Petersburg State University
11 Universitetskaya Emb.
199034, St. Petersburg, Russia
e.y.ivanova@spbu.ru
<https://orcid.org/0000-0002-1604-0088>